

Ewangelizacja Japonii a synkretyzm religijny

Wiesław Marian Macek

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Dewajtis 5, 01-815 Warszawa

Wydział Teologiczny *Sekcja Misjologii*;

e-mail: macek@cbk.waw.pl, macek@uksw.edu.pl

<http://www.cbk.waw.pl/~macek>

PROMOTOR: **ks. dr hab. Jarosław Różański, Prof. UKSW**

Ewangelizacja Japonii, UKSW, 08.10.2012

Zawartość rozprawy

W pracy tej rozważamy ewangelizację w kontekście synkretycznej postawy religijnej Japończyków, którzy łączą buddyzm z rodzimymi wierzeniami *shintō*, co prowadziło w niedalekiej jeszcze przeszłości do prześladowań chrześcijan. Pokazujemy jak posoborowy paradygmat misyjności Kościoła katolickiego prowadzi obecnie do nowej ewangelizacji, która daje istotny wkład do rozwoju dialogu międzyreligijnego i wspólnego zaangażowania dla dobra całej rodziny ludzkiej.

Słowa kluczowe: kultura, religie, synkretyzm, ewangelizacja, misje, dialog

Plan pracy

Wstęp

I. Źródła synkretyzmu w Japonii

1. Shinto
2. Buddyzm
3. Oblicza synkretyzmu

II. Przekaz Ewangelii w Kościele katolickim w Japonii

4. Historia ewangelizacji Japonii
5. Oblicza Kościoła katolickiego w Japonii
6. Relacje międzyreligijne
7. Perspektywy rozwoju chrześcijaństwa na Dalekim Wschodzie

Wstęp

Japończycy mają praktyczny, **synkretyczny** i politeistyczny stosunek do religii.

Cel pracy:

- analiza złożonego procesu ewangelizacji Japonii w kontekście synkretycznej postawy religijnej, która łączy buddyzm z rodzimymi politeistycznymi wierzeniami *shintō*.
- przyczynić do lepszego rozumienia problemu przekazu Dobrej Nowiny o zbawieniu, która jak wierzymy, dotyczy wszystkich ludzi na całym świecie (por. Mt 28, 19).

Teza: Pokazujemy, że synkretyzm religijny, odmienność kultury japońskiej i europejskiej, a także ekskluzywizm chrześcijański stanowiły w Japonii przeszkodę w rozumieniu istoty monoteistycznej wiary zawartej w Starym i Nowym Testamencie.

Tabela 1: Charakterystyka głównych religii Japonii: **sinto** i **buddyzmu**¹

	Sinto	Buddyzm
Założyciel	Wierzenia rodzime	Siddhartha Gautama
Data powstania	Czasy prehistoryczne	525 r. przed Chr. (Japonia: VI w.)
Istoty boskie	Duchy <i>kami</i>	<i>Nyorai, Myo-o, Bodhisattwa, Ten</i>
Święte teksty	<i>Kojiki, Nihon-gi</i>	Sutra <i>lotosu</i>
Doktryna		<i>Dharma</i>
Kult	Ryt, modlitwa, ofiara	Ryt, modlitwa i medytacja
Miejsca kultu	Chram (bramy)	Ołtarze, posągi (np. <i>Jizo</i>)
Gmina		<i>Dangha</i>
Eschatologia	Możliwość zostania <i>kami</i>	Reinkarnacja, nirwana
Zasięg	Religia narodowa	Uniwersalistyczna (380 mln.)

¹Najważniejsze odłamy (sekt) w Japonii (w nurcie *mahajany*) to: SHINGON i tendai (buddyzm ezoteryczny) oraz jodo-shin (Sekta Czystej Ziemi), ZEN (soto, rinzai i obaku) i nichiren (buddyzm egzoteryczny).

Dwureligijność

- **Sinto**, *shintō*, („droga bogów”) jest naturalną tradycyjną, politeistyczną, religią Japonii, polegającą na wierze w pewne istoty boskie (*kami*), które rządzą wszystkimi rzeczami w przyrodzie (rozd. 1).

Opierając się na kulcie przodków, a w szczególności na kulcie cesarza, stała się ona religią państwową Japonii podporządkowaną polityce zwalczających się rozmaitych ugrupowań dążących do władzy.

- **Buddyzm** (rozd. 2) przyjmował wiele elementów z rodzimego kultu *shintō*. Dlatego synkretyzm religijny jest bardzo charakterystyczny dla Japonii (rozd. 3).

Posąg Buddy w zespole chramów (*shintō*) w Fushimi-Inari (podrozdz. 3.2)

Synkretyzm religijny

- Wśród nowych ruchów religijnych (podrozdz. 3.3) ważną rolę spełnia nowy synkretyczny ruch religijny *Risshō Kōsei-kai*, wywodzący się głównie z klasycznego buddyzmu, który daje istotny wkład do umocnienia pokoju na całym świecie (podrozdz. 3.4).
- Z drugiej strony, jak pokażemy w części II tej pracy, postawa synkretyczna stanowiła — i nadal jest — jedną z istotnych przeszkód w trudnym procesie ewangelizacji Japonii. Doprowadziło to do okrutnego prześladowania chrześcijan w okresie od XVII aż do XIX wieku (rozdz. 4).

Historia ewangelizacji Japonii (rozdz. 4)

Początki w XVI w. (św. Franciszek Ksawery, 1549–1551), podrozdz. 4.1

- próby ewangelizacji klas wyższych („od góry”)
- sprawa inkulturacji
- rozwój (400 tys. ochrzczonych, 1602, w tym w Nagasaki 40 tys.)

Wiek XVII: okrutne prześladowania totalne (1614–1639), podrozdz. 4.2

- 26 św. męczenników japońskich (Nagasaki, 1597, kanonizacja 1862)
- 16 św. męczenników japońskich (1633–1637, kanonizacja 1987 i 2 św., 1632, kanonizacja 1989, tabela 4.1)
- 205 bł. męczenników (1617–1637, beatyfikacja 1867, tabela A.1)
- 188 bł. męczenników (1603–1639, beatyfikacja 2008, tabela A.2)

Chrześcijaństwo ukryte (*kakure kirishian*), podrozdz. 4.4

Edykt Tolerancyjny (1873)

Wiek XX, e.g., o. Kolbe, brat Zeno, dr Nagai (podrozdz. 4.5)

Beatyfikacja 188 japońskich Męczenników 24 listopada 2008 (podrozdz. 4.3)

Przeszkody ewangelizacyjne

- Mimo zaprzestania prześladowań chrześcijan, Kościół katolicki nadal rozwija się tu w niewielkim tylko stopniu (~450 tys.). Chrześcijaństwo było i jest tu bowiem całkiem obce **kulturowo**; jest ono postrzegane jako wytwór całkowicie **europejski**, który nie przystaje do zwyczajów i pojęć czy też mentalności grupowej Japończyków, dla której nie jest zrozumiałe pojęcie **osoby** (podrozdz. 5.1).
- Trudno mówić o **prawdziwości** przekonań religijnych. Dlatego problemem staje się przekaz doktryny chrześcijańskiej i moralności chrześcijańskiej opartej na powinności **moralnej**, wynikającej z osądu sumienia indywidualnej osoby.
- Tym niemniej, z pewnym powodzeniem działają na wyspach japońskich rozmaite zakony i zgromadzenia **misyjne**, liczne parafie (podrozdz. 5.2), uniwersytety katolickie i placówki naukowe (podrozdz. 5.4). Nadal szczególne znaczenie dla japońskich katolików ma miasto **Nagasaki**, które odegrało ważną rolę w ewangelizacji całej Japonii (podrozdz. 5.3).

Między synkretyzmem a ekskluzywizmem

Japończyk rodzi się jako wyznawca sinto, bierze ślub jak chrześcijanin, a umiera jak buddysta.

Mimo konwersji (podrozdz. 5.6), wciąż istnieją rozmaite przeszkody w dialogu i ewangelizacji (synkretyzm i ekskluzywizm, podrozdz. 6.1 i 6.2), które są związane z następującymi kwestiami:

- politeizm (sinto) a **monoteizm** judeo-chrześcijański
- **jedyność** i **powszechność** zbawienia
- **pluralizm** religijny (relatywizm)

Przykład dialogu międzyreligijnego

Nie brak jednak przykładów **dialogu** międzyreligijnego (podrozdz. 6.1), które nie muszą prowadzić do powierzchownego synkretyzmu religijnego — ale do pogłębienia istoty religijności, która jest niewątpliwie konstytutywnym elementem natury ludzkiej.

Przyjacielskie i modelowe relacje między ruchem *Focolari*, a nowym synkretycznym religijnym ruchem buddyjskim *Risshō Kōsei-kai*, dają istotny wkład do umocnienia pokoju na całym świecie (podrozdz. 6.3).

Stanowią one dobry przykład realizacji **nowego** paradygmatu misji w świetle nauczania Soboru Watykańskiego II (cf. ss. 22–25).

Chiara Lubich w rozmowie z Niwano Nikkio (1981)

Wniosek

- Przyjęcie Ewangelii w Japonii w jeszcze większej skali wymagałoby zatem podjęcia trudu wyjaśniania przesłania ewangelicznego w kategoriach **kultury** japońskiej, zob. s. 26–29 (inkulturacja, s. 26).
- Przyczyniłoby się to zapewne do dalszego rozwoju misji w krajach Dalekiego Wschodu (rozdz. 7).
- Mamy szczerą nadzieję, że niniejsza praca poświęcona zagadnieniu synkretyzmu religijnego rozważanego w świetle kultury japońskiej może — w jakimś stopniu — przyczynić się do osiągnięcia tego szlachetnego celu.

Rozprawa ta stanowi podsumowanie pewnego etapu moich studiów nad problematyką **ewangelizacji** w zakresie misjologii oraz religiologii, na przykładzie Kraju Wschodzącego Słońca.

Mam więc nadzieję, że to praktyczne doświadczenie wzbogacone o własne studia teoretyczne może się przyczynić do lepszego rozumienia problemu przekazu Dobrej Nowiny o **zbawieniu**, która jak wierzymy, dotyczy wszystkich ludzi na całym świecie.

Dziękuję za uwagę!

Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody ... (Mt 28, 19).